

מראי מקומות - יבמות

כ"ט:

א. ואי ס"ד מאמר לב"ש קונה קנין גמור, זה

יעשה מאמר ויקנה, וזה יעשה מאמר ויקנה

פי' הרמב"ן, לאו דוקא שניהם, אלא מכיון שעשה א' מאמר, ונפקעה זיקה של זה ממנו, שהרי קנאה הוא, הותרו שניהם ליבם, שאין עוד לחוש ליש זיקה.

ב. זה יעשה מאמר ויקנה, וכו'

הק' הריטב"א, איך זה יעשה מאמר ויקנה וזה יעשה מאמר ויקנה, הרי השני לא נשתריא, כיון שנאסרה בשעת נפילה. וכו' דאולי וזה יעשה מאמר ויקנה לאו דוקא, אלא למישרי הראשונה מיהת.

ג. מאמר לב"ש נישואין עושה, וכו'

כ' הקרן אורה להסתפק אם שאלת הגמ' היא למ"ד דמאמר קונה קנין גמור או לא. וע' בתוס' ישנים דכ' דשאלת הגמ' היא רק למ"ד דלב"ש מאמר קונה קנין גמור, וכן מסיק הקר"א. אבל ע' ברש"י (ד"ה ולא בעיא מסירה לחופה), שכ' דעל הצד דנישואין עושה, יכול לבוא עליה אח"כ בע"כ, ואם בא לאפוקי סגי לה בגיטא. ודייק בחי' ר' נחום (תצב) מכאן דס"ל לרש"י דשאלת הגמ' היא דוקא למ"ד דמאמר אינו קונה קנין גמור [דאילו אם קונה קנין גמור, ודאי סגי לה בגט אף קודם הביאה, וכמבואר בעמוד א']. וביאר ר' נחום דהכרח רש"י לפרש כן הוא משום הק"ו דאביי, דהשתא ארוסה בעלמא וכו', ופרש"י דהיינו דארוסה הוי קנין דאורייתא, ומאמר אינו אלא דרבנן, וא"כ הי' מוכרח לפרש דסוגיין אתי אליבא דמ"ד דמאמר אינו אלא דרבנן, ולמ"ד מאמר קונה קנין גמור, מסתבר דודאי הוא מדאורייתא, דהא סגי לה בגט. אולם לכאן א"כ תמוה המשך הגמ', שהביאה הגמ' ראי' דנישואין עושה מהצד בב"ש דקונה קנין גמור, דיכול להפר נדריה, ומהי הראי' אם שאלת הגמ' היא למ"ד דמאמר אינו קונה קנין גמור.

וביאר דבאמת שאלת הגמ' היא בין למ"ד מאמר קונה קנין גמור, ובין למ"ד אינו קונה קנין גמור, אלא דהחילוק הוא לענין הנפק"מ, דלמ"ד מאמר אינו קונה קנין גמור, ולפי רש"י אינו אלא מדרבנן, אין נפק"מ לענין ירושה וטומאה, אלא לענין מסירה לחופה, אבל למ"ד שמאמר מהני מן התורה, שפיר י"ל דאם נישואין הוא, שפיר מהני אף לענין ירושה וטומאה. וא"כ, כשהגמ' הביאה ראי' מב"ש למ"ד דמאמר קונה קנין גמור, שפיר הוי ראי', אף דהגמ' ביארה השאלה למ"ד אינו קונה קנין גמור.

ד. השתא ארוסה בעלמא, תני ר' חייא וכו'

פרש"י, ארוסה, דקידושין דידה דאורייתא... מאמר יבמין דרבנן מיבעיא. ולפי הראשונים דס"ל דמאמר דאורייתא, כ' הריטב"א דהק"ו הוא ככה, דהשתא ארוסה, שעל ידה מחייב על ביאת המזנה אחרי' מיתה, יבמה שאינה גורמת שום חיוב מיבעיא.

ה. ולא מיטמאת

פרש"י דלאו דוקא נקט טומאה, דהא בנות אהרן לא הוזהרו על הטומאה, אלא איידי דתני לא אוננת נקט נמי טומאה. וכו' הריטב"א דפי' הגמ' הוא דאינה צריכה ליטמא לו, דהיינו שהרי יש מצוה ליטמא לקרובים, ואין צריכה לעשות כן. אלא דכ' דאם אמרי' דהמיעוט של בני אהרן ולא בנות אהרן על כל הפרשה קאי, אף על המצות עשה לטמא לקרובים, א"כ צ"ל כרש"י, דאגב נקטי'. וכבר נח' בזה הרמב"ם והראב"ד (אבל ב.ו.), דהרמב"ם כ' לגבי המצות עשה להתטמא לקרובים, «במה דברים אמורים בזכרים שהוזהרו על הטומאה, אבל הכהנות הואיל ואינן מוזהרות על הטומאה כך אינן מצוות להתטמא לקרובים». אבל הראב"ד הק' על הרמב"ם מסוגיין, דמבואר בדדרך כלל נשים מחוייבות להתטמא לבעליהן. וכבר כ' הלחם משנה דיש ליישב דברי הרמב"ם עפמש"כ תוס' כאן, דהיינו דמותרת להתטמא לו ברגל.

וע' בערוך לנר שכ' עפ"ז לבאר הרמב"ם והראב"ד לשיטתייהו. דהרמב"ם (ט"ז מטומאת אוכלים) ס"ל דהטעם דחייב אדם לטהר עצמו ברגל הוא משום חיוב בראי' וחגיגה ושמחה, ואף דאין נשים חייבות בראי' וחגיגה, מ"מ מחוייבות הם בשמחה, והרי שי' הרמב"ם (פ"א מחגיגה) היא דחיוב שמחה בנשים הוא בשלמי שמחה. אבל שי' הראב"ד היא דנשים אינן חייבות בשלמי שמחה אלא בכסות נקי' וכדו'. ולדעתו, אין שום מקום לחייב נשים לטהר עצמן ברגל. וא"כ, להרמב"ם דצריכין לטהר עצמן ברגל, יש לפרש סוגיין כתוס', דארוסה אינה יכולה לטמא לבעלה ברגל. אבל להראב"ד אין שייך ללמוד כן, וא"כ שפיר הביא ראי' מסוגיין דנשים מחוייבות להתטמא לבעליהן.

ו. ואלא לענין מסירה לחופה, וכו'

הק' תוס', השתא נמי תקשי כדלעיל, השתא ארוסה בעלמא בעיא מסירה לחופה, עבד בה מאמר מיבעיא. ותני דמיירי דעבד בה מאמר ובא עליה, והביאה עושה אותה ככנוסה. ופי' התוס' ישנים דשאלת הגמ' באמת היא אי אמרי' דמאמר מיגרע גרע או לא. והק' בחי' ר' נחום (תצב), א"כ מהו

מראי מקומות - יבמות

כ"ט: (המשך)

לחופה, ובין לשאר ענינים, נשואה גמורה היא אחר מאמה. וע"ע במהרש"א, דביאר דמה דאמרי' דיכול להפר ע"י מאמה, היינו ע"י מאמר וביאה אח"כ, וכמש"כ תוס' לענין שאלת הגמ' במסירה לחופה, וא"כ אינו דומה להא דאמרי' לעיל לענין ירושה וטומאה, דהתם מיירי בלא ביאה אח"כ. ולפי מה שהבאנו מדברי ר' נחום לעיל בדעת רש"י, דשאלת הגמ' היא לכ"ע, אולם לעיל הגמ' ביארה הנפק"מ למ"ד דאינו קונה קנין גמור, ועכשיו אזלי' למ"ד קונה קנין גמור, ג"כ א"ש, דלא חזרה הגמ' כלל מהא דלעיל, אלא דעכשיו אזלה להצד דמאמר קונה קנין גמור, וא"כ שפיר מהני מאמר גם לענין ירושה וטומאה ונדריים, על הצד דנישואין עושה.

ז. אימר דאמרי' אנה אינו קונה אלא לדחות בצרה

בלבד, דלא סגי לה בגיטא, להפר נדרי' מי אמרי'
הק' בחי' ר' נחום (תצ"ז), לפי שי' רש"י דלפי ר"א דמה שאין מאמר קונה אלא לדחות בצרה היינו משום דמאמר אינו אלא מדרבנן, א"כ מה שייך הפרת נדריים בזה, הרי צריך להפר נדרים מדאורייתא. ותי' דמדאורייתא יכול האב להפר בעצמו, ומה שצריך הארוס להצטרף לו היכא דעושה מאמר אינו אלא מדרבנן, וא"כ י"ל דלענין חומרא מדרבנן זו ודאי מהני. אולם כ' דזה תלוי בספיקו של הר"ן בנדריים (עה. ד"ה כשם), דכ' להסתפק אם ארוסה שנופלת ליבם אם אביה מיפר נדרים בעצמו או לא, ולפי הצד שאינו יכול להפר בעצמו, ודאי מוכח בגמ' כאן דאף למ"ד דמאמר אינו קונה קנין גמור, מ"מ מאמר מהני מן התורה.

לשון מאמר נישואין עושה, הרי על הצד דנישואין עושה, אינו עושה כלום, אלא אינו מגרע. ולכן ביאר דודאי פרה ממנו זיקת יבמין וחל בה זיקת אירוסין, והשאלה היא אם חל בה זיקת נישואין, דהיינו שיועיל הביאה לקנותה בע"כ, ואף דבקידושין בעלמא לא אמרי' כן, שיהי' יכול לקנותה בביאה בע"כ, אבל י"ל דכיון דביאה קונה בעלמא ביבמה בע"כ, אף קודם המאמר, א"כ י"ל דאף דהמאמר לא מהני ליורשה או לטמא לה, אבל לענין קנין בביאה בע"כ, י"ל דעכ"פ המאמר מהני לקנותה, שתהי' ברשותו לענין קנין ביאה בע"כ.

ז. ואלא לענין מסירה לחופה, מאי נישואין עושה ולא בעיא מסירה לחופה, או דלמא אירוסין עושה ובעיא מסירה לחופה ע' קרן אורה שנסתפק, על הצד דאירוסין עושה, האם ע"י מסירה לחופה לחוד מהני לעשות אותה כנשואה, או אפי' אם אירוסין עושה צריך ביאה לעשותה כנשואה [אבל אי נישואין עושה כ' דפשוט דצריך ביאה אח"כ] (ולכאן פשוט דכל ספיקו הוא רק לשי' התוס' דמאמר דאורייתא, אבל לרש"י דס"ל דמדרבנן הוא, ודאי פשוט הוא דצריך ביאה בשביל הקנין דאורייתא).

ח. א"ב נישואין עושה, משו"ה מיפר

הק' הרשב"א, הא לעיל אמרי' דלכ"ע פשוט דמאמר לא מהני לענין ירושה וטומאה, והפרת נדריים, ואיך עכשיו בא לפשוט דמהני אפי' לענין הפרת נדריים. ותי' דאה"נ, מה שהי' פשוט לאביי ורבא לעיל, דלא מהני מאמר לענין ירושה וכו' הגמ' עכשיו מוכיחה דזה אינו, אלא דבין לענין מסירה